

Vaške

Dušan Radaković
VAŠKE
© 2023 Futura publikacije, Novi Sad

E-mail: office@neusatz.rs
www.neusatz.rs

za izdavača
Relja Dražić

Lektura
Silvia Dražić

Korice: Tanja Dukić Počuć

Štampa: Futura d.o.o. Novi Sad

Dušan Radaković

VAŠKE

Roman

VAŠKE

1.

– Da li si vozač kamiona? Upitala me je moja ćerka, devojčica od devet godina, krivih nogu. Inače, te krive noge nasledila je od mene. Moje su još krivlje. Nikada me do tada nije pitala čime se bavim. Prišla mi je, noseći svesku sa čisto belim koricama, bez ikakvog obeležja, pokazala mi naslov koji je zadala učiteljica i upitala me to – da li sam? Trebalo je da napiše sastav o mom zanimanju. O zanimanju svog oca.

Ležao sam bezvoljno na starom bež trosedu koji se nije mogao razvući već nekoliko godina. Posle četrnaeste i konačne selidbe dobro je da se moglo ležati na njemu. Taj stan je moja supruga nasledila od svoje neudavane baba-tetke, koja se uzvinula na nebo četrnaestog februara. Nije je slučajno Svevišnji pozvao baš tada – govorila je da je ceo život u nekog zaljubljena. Pih, zaljubljena. Zaljubljenost je za klinčuriju, ne za ozbiljne ljude zauzete poslom kao što sam ja. Trideset i četiri kvadrata stana za nas troje bilo je sasvim dovoljno. Svakom po malo više od jedanaest.

Izvukao sam poslednje zrno volje iz svog umrtnog uma i ponosno joj odgovorio da jesam vozač kamiona. I to ne običnog kamiona, nego *scania*-šlepera. Ćerka je čula da sam izgovorio „avion”, a ne kamion. Počešala se iznad uha; češanje je trajalo nekoliko sekundi, ostavivši crveni pečat na tom mestu. Bila je sveže kratko očiššana jer su se vaške pojavile u školi i

njena majka, moja supruga, uhvatila se za jednu reč – PREVENTIVA.

Izgovorio sam nekoliko rečenica u vezi s mojim poslom i rekao ćerki da joj je to sasvim dovoljno za dobar sastav. Počešala se ponovo, sela pored troseda, raširila svesku na tepih i počela da piše. Iznenadio ju je podatak da sam u rokovnik upisivao svaki pređeni kilometar otkad vozim kamione. U taj rokovnik podaci o vožnji automobila nisu upisivani.

Svako veče supruga joj je pregledala kosu. Pregledala je i moju, tražeći vaške i gnjide, ubeđujući me da se ošišam. Nisam se mogao odreći svog konjskog repa, koji sam nosio od srednje škole. Mislim da mi nijedna dlaka nije opala od tada.

2.

Završio sam trogodišnju saobraćajnu školu. Odmah po završetku škole otac me je zaposlio kod svog prijatelja Marka Čolovića, koji je bio vlasnik nekoliko mesara. Sve njegove mesare odisale su stim fonom pokvarenog mesa. Nisam odmah razumeo kako je uopšte uspevao da proda svoje proizvode. Svakodnevno sam hladnjačom volvo dostavljao robu u te, smradom prožete mesare. Kako je gazda Marko uspevao da proda svoje proizvode? Uvek je bio bar dvadeset procenata jeftiniji od konkurenata, što je znatno povećavalo promet u njegovim mesarama. To je bio prvi razlog. Možda i dovoljan za zemlju siromaha. Drugi razlog je bio taj što je većinu bolesnih ili uginulih životinja koje se koriste u ishrani ljudi, na teritoriji čitave države, on otkupljivao. Za dovoženje tih životinja bio je zadužen Oskar. Taj Oskar bio je ćutljiv, onizak, ciglastog lica, sede brade uprkos mladim godinama. Mislim da nije

imao više od trideset i pet. Oskar je bio zadužen za prevoz, sve dok nije dobio dozvolu za ulazak u Sjedinjene Države. Tamo su mu živeli sestra i zet. Te bole-sne ili mrtve životinje gazda Marko Čolović sortirao je i obrađivao u svojoj klanici.

„Od sutra si na posebnoj, odgovornoj poziciji”, po-zvao me je Čolović i rekao mi. „Čovek koji je bio na toj poziciji odlazi u inostranstvo. A znaš li zašto od-lazi? Jer je kod Čolovića stekao znanje i iskustvo koje u inostranstvu i te kako cene. Stoga, pamet u glavu!” izgovorio je moj otac.

Posebnoj poziciji? Pomislih na Oskara koji se smrada uginulih životinja uvučenog i u folikule kose na glavi nije oslobodio čak ni tamo, u Americi.

Kasnije, možda mesec i po otkad je Oskar otišao, počeo sam voziti i vangranične ture. Odlazio sam po robu kojoj je istekao rok ili je to bila roba koju oni, Nemci, Austrijanci ili Švajcarci, nisu koristili u svojoj ishrani. Oči. Creva. Bubrezi. Mozgovi. Jednom sam prevezio i polutke. Preko stotinu polutki klatilo se u hladnjači volvoa.

3.

Već sam više od dve godine radio za gazdu Marka. Iako je plata bila bedna, bio sam zadovoljan. Odlazio sam često u inostranstvo, švercovao cigarete i alkohol, tokom putovanja nalazio pristojne devojke čije vre-me nije bilo skupo. Šverc je lako pokrивao druženje s njima. U to vreme hiperinflacije, u odnosu na većinu ljudi, živio sam odlično.

Onda su mi pokucali na vrata. Njih dvojica, obojica s osmehom od uva do uva. Zubi su im bili belji od opa-sača. Nekoliko sati pre toga bio sam stigao iz Bazela.

„Vidim da si u dobroj vozačkoj formi. Ne izgledaš umorno. Švajcarska nije blizu”, izgovorio je jedan od dvojice vojnih policajaca.

Odveli su me pravo na front. Ostavili su me ispred Iloka. Tamo sam zadužio civilni kamion, FAP kiper. Dobio sam posebnu poziciju u jedinici, sa pečatom *Vojna tajna* u knjižici.

Devet meseci, koliko sam obavljao te posebne zadatke, proteklo je relativno brzo. Nikome nikada nisam ni zucnuo o tome šta sam tačno radio. Niti me je iko pitao.

Sada povremeno imam košmare, nije da nemam. Često sanjam ta nagomilana tela, koja su se premetala iza kabine u kojoj sam se uvek nalazio sam. Nikada nisam imao suvozača. Imao sam osećaj da prenosim bundeve ili lubenice jer sam ih prevezio nekoliko puta dok sam u školi učio za vozača kamiona. Kada bih stigao na lokaciju za koju sam imao pismeno naređenje, izlazio bih iz kabine nakon kipovanja tela i stajao po strani dok su dva bagera ta ljudska tela gurala u već iskopane rake veličine odbojkaškog terena. Sve rake bile su s ove naše strane Dunava. Ponekad sam čuo jauke, muške, ženske i dečije, koji su se činili kao cikanje zbog buke koju su pravili bageri. Zvuk pištaljke starešine značio je kraj poluvremena ili četvrtine, znak da treba da krenem nazad. U neprijateljsku teritoriju. Po sledeću turu.

Moj otac bio je ponosan na mene kada sam se vratio. Raširio je tamnozeleni šator u dvorištu i pozvao preko stotinu ljudi. Okupljena deca su u meni videla vojnika, borca. Možda i heroja.

„Tri, četiri, pet, šest...” izgovori ulickani policajac, bacivši polugotovu cigaru na asfalt. Bio je skoro golobrad. Tek po koja dlaka iznad usana i na bradi pomuškivala je njegovo ženskasto lice.

„Uh, kako li su se samo ovde ugurali? Kakav smrad! Jebeni migranti!” uzviknuo je sklanjajući se u stranu, ne sakrivajući od tih ljudi nagon za povraćanjem. Is-povraćao se na samo nekoliko metara od moje *skanije*, prišavši kanalu pored puta u kojem se presijavala tamna tečnost koja je više ličila na sirovu naftu, no na kanalsku vodu. I u toj tečnosti mogao je da vidi svoje ulickano lice.

Pokušao je da izvadi papirnu maramicu iz džepa da bi obrisao usta, ali se još jedan mlaz iz želuca sručio u kanal. Osetio sam miris dimljenog sira, miris koji su zasigurno osetili i ljudi koji su iza njegovih leđa izlazili jedan za drugim. Izlazili su polako, meko, kao kada se leopard približava plenu. Prvo su im se pojavljivala stopala. Većina je na tim stopalima imala patike koje su bile jasne replike najki. Onda su im se pojavljivali kukovi, grudi, da bi glava izašla na kraju. Stidljivo, spuštена ka asfaltu. Činilo se da im glave neki nevidljivi teg vuče nadole. Osetio sam njihov stid, mada sam u prvom momentu pomislio da je to bio strah. Izvlačili su se iz tog uskog prostora, bunkera naknadno napravljenog u prednjem delu prikolice, koji se nalazio tik iza kabine *skanije*.

„Sedam, osam, devet...” brojao je ulickani. Drugi čovek, carinik, čučao je pored suvozačevih vrata držeći šapku u ruci. „Možda bi trebalo da pozovemo hitnu pomoć? Pogledaj na šta liče! Vidi, svi do jednog su

bledi kao krpe. Imaju li oni uopšte dovoljno vazduha u tom bunkeru”, reče.

„Dvanaest, trinaest...” provlačilo mi se kroz ušnu školjku. Najednom je brojanje prestalo.

Carinik je već bio prišao ulickanom policajcu kada je video tamnopusutog dečaka u crvenim bermudama, koji nije imao više od sedam godina. Beli šušlavac visio mu je preko tela, šake se nisu mogle ni nazreti. Bio je kratko podšišan, možda na „trojku”. Podsetio me je na moju ćerku, te sam pomislio da je možda i u njegovom razredu bilo vaški. Za njim su izašla još dvojica dečaka sličnih godina i frizure, možda i oni s vaškama u kosi. Sva trojica imala su tamniju put od onih koji su do tada izašli.

„Petnaest!” uzviknu ulickani. „Pa koliko ih ima, sunce ti jebem? Kako si ih nagurao ovde?” okrenu se ka meni.

„Sedamnaest”, izgovorih smireno.

Potom se ispod kamiona, iz donjeg bunkera, promolila žena ptičje laganog tela, puti kao u trojice dečaka. Onda se promolio i čovek, koji je izašao znatno brže nego žena. Mršav, utrnutih crta lica, gotovo da je dolebdeo do ovo četvoro. Policajac i carinik gledali su u dečake, ženu i čoveka, koji su napravili krug u kom su se čvrsto zagrlili.

„Ovo mora da im je majka. A ovaj prosedi otac. Porodica, čoveče!” izgovori carinik.

Iz zadnjeg džepa izvadih svežanj novčanica.

„Ima pet i sto? Da ne brojim? Tri stotke evra po glavi?” izgovori.

„Tačno.”

Počeo se novcem po bradi, pa, pomerajući šapku po glavi levo-desno, reče: „Vraćaj ih u te bunkere i vozi. Više te niko neće ni pogledati do odredišta.”

Sve vreme sam vozeći šleper osećao kako se pomeraju u tih osam kvadrata. Tačno sam znao i kada mokre u plastične flaše. Znao sam i kada zaspe, pa im se telesa opuste i udaraju o zidove bunkera.

Vozio sam ih do Nemačke bez nepotrebnih pauza. Do predgrađa Minhena, gde sam ih ostavio u jednoj garaži. Četrnaest ih je izašlo, dok ih je troje ostalo u bunkeru šlepera. Dečak u crvenim bermudama i sa belim šuškvacem na sebi, kao i dve žene, ne starije od trideset, nisu izašli. I ovog puta zakazala je ventilacija.

I za njih troje, bez obzira na smrt, važila je ista cena – hiljadu evra po glavi.

5.

Bio sam vrlo blizu kupovine novog, znatno većeg stana, već kaparisanog duplexa od sedamdeset kvadrata u Novom naselju. Trideset i četiri kvadrata za nas troje, malo više od jedanaest po osobi, ispod svakog je ljudskog dostojanstva.

MOŽE I OBRNUTO

1.

Od dupleksa ništa nije bilo. Ništa! Iako sam taj stan-dupleks bio kaparisao. Video sam ga već kao svog, živio sam u njemu. U stvari, živeli smo u njemu! Mi! Porodica! Kupali smo se u kupatilu koje je već bilo završeno, osvetljeno LED svetiljkama, a činilo se da je osvetljeno reflektorima velike snage. Bilo je napravljeno po našoj meri. U milimetar. Kakvo ti je kupatilo, takva ti je kultura – znao sam. Crteži u našem mozgu bili su preslikani u taj prostor, kao što sam preslikavao crteže stavljene na prozorsko staklo kada sam bio dete. Prvi crtež, preslikao sam na prozorsko staklo tako što sam iscepao list iz knjige Dečijeg sveznanja *Reci zašto...* stranu gde je bio odgovor na pitanje – Zašto kokoške ne padnu kada spavaju? Danas ne znam odgovor.

Kada mi je brat od strica saopštio da me vara – pokazavši mi pritom fotografije sačuvane u mobilnom telefonu gde su ona i njen novi izabranik zagrljeni izlazili iz restorana na periferiji grada, otišao sam potpuno skrhan u kockarnicu i sav uštedeni novac za dupleks bacio u „đavolji točak” koji se vrteo, vrteo, vrteo i... uzeo mi sve. To mi je bio prvi i poslednji put da sam ušao u zadimljeni, crni prostor bez prirodne svetlosti. Posle kockanja, nema kajanja. Je l'?

U tom trenutku, kada sam postao svestan da nema ništa od stana-dupleksa, raskrstio sam sa njom zau-

vek. Taj trenutak raskršćavanja se desio u toaletu kockarnice, gde mi je jak kontrast između pločica poda u boji flašice pino-silvestrea i polarno belih pločica na zidovima, zaslepio pogled na šolju koju nisam uspeo da pogodim svojim mokraćnim mlazom. Tamnožuta mokraćna sa krvavim tragovima stigla je do patika koje nisam pomerio. Nastavio sam da mokrim stojeći u sopstvenoj mokraći. Da mokrim na svoje patike. Da mokrim na sebe. Na vrhovima patika, u toj krvavoj mokraći, video sam njen obrnut lik.

Da napomenem: nije me bilo briga za krvave tragove u mokraći na početku mokrenja. Nisam obraćao pažnju na njih narednih nekoliko meseci. Nije bilo bola.

2.

Pokušao sam da od prodavca-investitora vratim u buđelar bar kaparu, ali je predugovor koji sam potpisao bio nedvosmislen: *U slučaju odustajanja od kupovine stana, kaparu zadržava prodavac*. Bio sam grub prema njemu, povukao sam ga za kravatu. Pritisnuo sam mu vrat šakom jako, najjače. Spasli su ga od mog besa dvojica radnika obezbeđenja. Sa njima se nisam petljao, bili su obični slabići. Kao i njihov gazda.

Nikada se nisam pokajao što sam izgubio novac u kockarnici. Zašto? Jer sam mnogo ranije naučio da je prošlost nepromenljiva, da pogled treba da bude usmeren samo ka budućnosti. Imao sam pravi lajfkoučevski optimističko-blagodatni pristup životu. Samo što taj pristup nisam naučio ni na jednom lajfkoučevskom kursu, nego sam bio poučen praktičnim iskustvima u životu. Učio sam od samoga sebe (!).

3.

Razveli smo se sudski, par meseci posle gledanja u fotografije. Nisam sa njom tada progovorio ni reč, ostavio sam advokatu da odradi taj posao. Sa ćerkom sam, naravno, izmenjivao zagrljaje svaki put kada bismo se videli, osećao sam miris njenih suza na mom ramenu do kraja dana. Nisam pristao na zajedničko vršenje roditeljskog prava. Ili bivša ili ja! Svakako da je život sa majkom uvek bolja varijanta kada je žensko dete u pitanju, te je bivša (vrlo nevoljno, videlo se na njenom klinički zategnutom licu) preuzela da samostalno vrši roditeljsko pravo. Pristao sam uz dogovoreni model viđanja ćerke i plaćanja minimalne alimentacije. Neće moći da po ceo dan orgija sa procljkom-konobarom sa kojim se spandala. Neće moći! Ćerku sam, pomalo bezobrazno, iskoristio da im svojim prisustvom smanjuje požudu.

4.

Iznajmio sam stan u samom centru grada, blizu pijace. Bilo mi je sasvim dovoljno (kao novopečenom samcu) tih dvadeset i pet kvadrata, taj gotov, namešten prostor, da započnem novi život. Stan je bio renoviran, moderno uređen. Najviše mi se dopao dekorativni zid koji je bio inspirisan umetnošću nekog Pita – tako je rekla matora gazdarica da se zove umetnik. Uneo je Pit vrlo zanimljivo šarenilo u stan. Gazdarica, niska žena sa upadljivo sitnim zubima na širokim desnim, ispuštala je miris, signal da se uzбудila mojim prisustvom. Pustio sam je da veruje i da se nada da bi se između nas nešto moglo desiti. Veliku fotelju na razvlačenje već sam video kao mesto gde ću odmarati svoje kosti od napornog rada. Fotelja se nalazila u delu

stana gde je bio uzdignut pod, tu je gazdarica smestila i radni sto. Šta će meni radni sto? Jedino što mi se nije svidelo u tom stanu bio je promašeni „kreativan kutak za začine“, kako je gazdarica nazvala crni zid koji se nalazio na zatvorenom balkonu. Kreativan? Ta reč nije postojala u mom rečniku.

U gornjem redu, u providnim flašicama na bež etiketama pisalo je: bosiljak – origano – šafran. Ispod njih nalazile su se još tri identične flašice gde je stajalo: mirođija – đumbir – majčina dušica. Ispod ovih su se nalazile male crnobeleglice sa natpisima: čili – beli luk – kari. Pomislih na Stefa Karija i one njegove trojke sa skoro pola terena, pomislih na novac koji taj lik zarađuje i na njegovu boju kože koja je bila slična boji kože ljudi koje sam prevezio. Da li se i on bar jednom kockao? Sigurno jeste! Ispod tih teglica nalazile su se još tri providne flašice izgleda kao i prvih šest: ruzmarin – kurkuma – lovorov list. Dvanaest začina ukupno.

5.

Bio je to stan kakav mi je u tom trenutku bio potreban. Svemir mi ga je poslao, niko drugi. Znao sam da će mi poslati i nekog ko će me voleti, potpuno. Imao sam tada samo jednu želju – da me voli osoba koja će biti opsednuta mnome. Maštao sam da se upoznamo već pre mog narednog službenog puta. Da tokom službenog puta nestrpljivo čekam da se vratim i ponovo je vidim. Da me zagrlji, skoči mi u zagrljaj i da me pri tom čvrsto stisne svojim nogama/stopalima oko kukova.

U predsoblju tog stana, iznad komode za cipele, nalazilo se ogledalo – metar sa metar. Kada god bih ulazio u stan gledao sam se. Jednom sam ponovo vi-

deo obrnut lik moje bivše. A ja? Nisam uopšte loše izgledao. Guste obrve koje sam redovno skraćivao sugerisale su da se bolje pogledaju moje krupne kestenjaste oči. Nos mi je bio solidnih dimenzija, ni omanjen, ni povelik. Ako je išta bilo dominantno na mom licu, bili su to zubi. Krupni, sa istaknutim jedinicama. Nisu bili ravnomerno raspoređeni, svakom stomatologu bilo je jasno da su to moji lični zubi, a ne navlake ili protetička zubna pomagala. Kosa? Samo pokoja sedica iznad ušiju. Gusta i bez razdeljka. Doduše, daleko od toga da sam bio klasično lep muškarac, nedostajalo je tu simetrije, ali se svojevrsna privlačnost mogla nazreti. Jednostavno, nisam bio dileja.

6.

Za radni sto seo sam sasvim slučajno (hajde da mu dam svrhu). Pre toga, vrzmao sam se po stanu, pomislio na gazdaricu koja je došla po stanarinu. Izgledala je kao teška neurotičarka, primetio sam njenu veliku raskomoćenu zadnjicu. Bilo bi dobro da napišem pesmu (prvi put u životu da išta pišem), njoj, možda mi smanji kiriju. Da pustim da se ipak štogod desi između nas. Napisao sam je sedeći za radnim stolom – pesmu:

*Nameravam snimiti film.
Dokumentarac.
O tebi i meni.
Iz tvog i mog ugla.
Bez lica, samo glasovi.
Tvoj.
Moj.
I slike.
Šta ćemo biti jedno drugom?
Ljubavnici?*

*Prijatelji?
Poznanici?
Šta?
Nije zaokruženo. Ne znam.
Ovo moje poznanstvo
Sa tobom
Potrebno mi je.
Raduje me.
Ushićuje.
Plan?
Ne postoji.
Planiran život nije život.
A to šta ćemo biti jedno drugom
Izgovorićemo
Na kraju dokumentarca.
Prvo ti.
Onda ja
Može i obrnuto.*

Posle, pročitao sam je dva puta. Nije loša, zaključio sam, iako o pesništvu ne znam ništa. Nisam znao ni gde živi sitnozuba, pa sam sačekao da sledeći put dođe po kiriju da bih joj uručio pesmu.

Došla je. Živi u istoj zgradi na drugom spratu. Čitala je pesmu naglas na terasi dok sam gledao u gusto klupko ptica koje je letelo ka periferiji grada. Na terasi zgrade koja se nalazila preko puta moga stana, beli omaleni pas ceremonijalno je lajao, dajući ton gazdaričinom čitanju. Suze je pustila čitajući poslednji stih. Onda je pitala sramežljivo: „Samo za mene?“, uz moj odgovor: „Samo za tebe.“ Nije više bilo potrebe da joj persiram. Bila je moja. Spržena. „Može i obrnuto“, „Planiran život nije život“, te stihove napisala mi je u SMS porukama.

Dvadeset i jednu godinu bila je starija od mene. Počeo sam da joj računam godine: Jedna godina vredi pet evra. To je sto pet evra. Računao sam da bi mi za toliko mogla smanjiti kiriju ako budem dovoljno aktivan.

Biću(!).